

«Бекитемин»
Мектеп директору Каримов А

1-сентябрь 2021-жыл

№ 46 «Багы-Шамал» жалпы орто билим берүүчү мектебинин
педагогикалык кызматкерлеринин профессионалдык

этикасынын кодекси

- 1.1 "Кыргыз Республикасынын билим берүү жөнүндө" жобонун негизинде билим берүү ишин жүзөгө ашыруучу уюмдардын кызматкерлеринин кодекси иштелип чыккан.
- 1.2 Ушул жергиликтүү актынын пункттары билим берүү мекемссинин окутуучулар курамына тиешелүү.
- 1.3 Кодекс — бул педагогикалык этиканын жана окутуучунун кесиптик жүрүм — турумунун моралдык этикалык ченемдеринин, эрежелеринин жана принциптеринин жыйындысы, ал билим берүү процессиндеги адамдар аралык мамилелер тутумун жөнгө салат.
- 1.4 Кодекс — педагогикалык адеп — ахлактын принциптеринен келип чыккан этикалык талаптардын жыйындысын аныктайт, алардын негизги ченемдери кесиптик педагогикалык ар — намыс жана педагогикалык авторитет, педагогикалык сот адилеттиги.
- 1.5 Кодекс төмөнкүлөрдүн максаттарына кызмат кылат:
- билим берүү процессинде Кыргызстандын жаранынын инсандыгын тарбиялоо учун мугалимдин моралдык жоопкерчилигин сактоо;
  - Кыргыз Республикасынын жараны катары мугалимдин жеке позициясына муктаждыгын ырастоо; - мугалимдин коомдогу ролун камсыз кылуу; - жалпы этикалык принциптерге негизделген мугалимдердин кесиптик жааматын өзүн-өзү жөнгө салуучу жаамат катары айырмалоо; - педагогикалык иштин социалдык маанисин, кадыр — баркын кетерүү; - профессионалдык — окутуучулук курамдын укуктарынын кескин экендигин белгилөө; - мугалимди жагымдуу жана коопсуз чөйрөнү өзүнүн жүрүм — туруму менен башкарууга үндөө мекемелер; - биздин мектептин ичиндеги тышкы чөйрө менен өз ара аракеттенүүнү оптималдаштыруу; - заманбап өзгөрүүлөрдүн шартында туруктуу өнүгүүнү камсыз кылат.
- 1.6 Кодекстин милдеттери:
- башкаруу тузуму, билим беруу уюмунун педагогикалык кызматкерлеринин кесиптик курамы учун методикалык негиздерди түзүү; - журум — турумунда өнүгүү;
  - мугалимдер жаштарды белгисиздикке жана адеп — ахлактык тандоонун башка жагдайларына багыттоо учун этикалык нормаларды сактоого умтулушат; этикалык белгисиздик жана башка моралдык тандоо жагдайларында жаш адистерге багыт берүү;
- билим берүү уюмунун мугалимдеринин кесиптик этикасынын принциптерин

сактоого кесиптик жана коомдук көзөмөл жүргүзүү каражаты катары иш алып баруу; - билим берүү процессинде алардын адеп — ахлактык багытын жеңилдетүү үчүн педогогикалык кадрлардын моралдык укуктарынын чөйрөсүн калыптандыруу;

- 1.7 Мугалимдердин кесиптик баалуулук категорияларынын жыйындысы катары билим берүү уюмунун кесиптик жамааты тарабынан бөлүнүшөт.
  - 1.8 Кодекстин негиздөөчүсү — билим берүү уюмунда иштеген бардык мугалимдер үчүн колдонулат.
  - 1.9 Кодексти талкуулап, мектептин педогогикалык кенеши кабыл алат, андан кийин директордун буйругу менен бекитилет.
  - 1.10 Кызматкерлердин кодексин жоболорун билүүсү жана сакташы алардын кесиптик берилгендигин жана эмгек дисциплинасынын сапатын баалоо критерийлеринин бири болуп саналат.
  - 1.11 Кодекс биргелешип жашоонун, мугалимдердин жана мектеп кызматкерлеринин негизги принциптерин аныктайт, алар урматтоого тийиш, бири — бирине жана башкаларга сылык жана камкор мамиле кылуу, мектептин иштеши үчүн кызматташтык жана жоопкерчилик.
  - 1.12 Кодекс кесиптик этиканын негизги ченемдерин аныктайт, алар:
- 2 мугалимдер менен окуучулардын, ошондой эле билим берүү мекемесинин башка коомчулугунун ортосундагы мамилелердин жөнгө салат; - мугалимдердин кесиптик ишмердүүлүгүн сапатын жана ар — намысын сактайт; - билим берүү мекемесинин ишенимине негизделген маданиятын түзүү; - алардын адамдык баалуулугун жана кадыр — баркын коргоо, жоопкерчилик жана акыйкаттык;
- 1.13 Кодекске өзгөрүүлөр жана толуктоолор жеке мугалимдердин жана башка кызматтардын демилгеси боюнча киргизилиши мүмкүн;
  - 1.14 Кодекс бул билим берүү процессинин бардык катышуучулары (балдар, ата— энелер, мугалимдер) үчүн таанышуу үчүн документ.

11. Мугалимдин кесиптик жүрүм — турумунун негизги принциптери, милдеттери жана эрежелери.

2.1 Кыргыз Республикасынын эмгек Кодексине ылайык төмөнкүлөргө милдетүү:

- ага эмгек келишими менен жүктөлгөн өзүнүн эмгек милдеттерин ак ниеттүү аткарууга; - ички эмгек эрежелерин сактоого; - белгиленген эмгек стандарттарын сактоого; - эмгекти коргоо жана эмгек коопсуздугу боюнча талаптарды сактоого; - жумуш берүүчүнүн жана башка кызматкерлердин мүлкүнө жакшы кам көрүүгө; - адамдарды өмүрүнө жана ден соолугуна, иш берүүчүнүн мүлкүнүн коопсуздугуна коркунуч келтирген жагдай жөнүндө жумуш берүүчүгө же токтоосуз жетекчиге токтоосуз маалымдоо.

2.2 Кызматкерлердин кызматтык жүрүм — турумунун негизги принциптери жарандардын №46 «Багы-Шамал» жалпы орто билим берүүчү мектебинин эмгек мамилелеринде табылышына байланыштуу жүрүм — турумунун негизи болуп саналат.

Жарандардын, коомдогу жана мамлекеттин алдындагы өз жоопкерчилигин түшүнгө кызматкерлер төмөндөгүлөргө чакырылышат:

-адамдын жана жарандардын укуктарын жана эркиндиктерин таануу, сактоо жана коргоо. Мектептин ишинин маанисин жана мазмунун аныктай тургандыгына байланыштуу.

-Кыргыз Республикасынын Конституциясын жана мыйзамдардын сактоо, саясий, экономикалык максатка ылайык же башка себептерден улам мыйзамдарды жана башка ченемдик укуктук актыларды бузууга жол бербөө; - мектептин натыйжалуу иштешин камсыз кылуу; - өз ишин өз чегинде жүргүзүү мектептин предмети жана максаты; - кызматтык милдеттерин аткарууга кандайдыр бир кесиптик же социалдык топторго жана уюмдарга артыкчылык бербөөгө, айрым жарандар, кесипкөй же көз карандысыз коомдук топтордун же уюмдардын таасиринен болушат; - кызматтык милдеттерин аткарууга ак ниеттүүлүк менен мулккө башкача кийлигишүүгө байланыштуу кандайдыр бир жеке кызыкчылыктар таасир эткен аракеттерди четтетүүгө; - саясий партиялардын жана коомдук бирикмелердин чечимдери менен алардын ишине таасир этүү мүмкүнчүлүгүн жокко чыгарып, калыстыкты сактоого; - кесиптик этика нормаларын жана ишкердик жүрүм — турум эрежелерин сактоого; - жарандар жана кызмат адамдары менен иштөөдө туура жана кунт коюу менен мамиле кылууга;

-Кыргызстандын жана башка мамлекеттердин элдеринин үрп — адаттарына жана каада — салттарына карата толеранттуулукту жана урматтоону көрсөтүү, ар кандай этностордун маданий жана башка өздөрүнүн эске алуу, коомдук этностор аралык жана конференциялар аралык ынтымакка көмөктөшүү; - жана кызматкердин кызматтык милдеттерин ак ниеттүүлүк менен аткара тургандыгына күмөн санаган жүрүм — турумдан алыс болуу, ошондой эле анын кадыр-баркына жана мектептин беделина доо кетирүүчү чыр-чатактуу кырдаалдардан алыс болууга моюнга алуу топтор;

Кызмат абалынан пайдаланып, мамлекеттик органдарга, жергиликтүү өз алдынча жеке маселелерди чечүүдө мамлекеттик органдар, кызмат адамдары жана жарандар эгерде бул кызматкердин кызматтык милдетин билдирбесе, мектептин ишине, анын жектекчисине карата ачык билдирүүлөрдөн, сот чечимдеринен жана бааларынан баш тартуу:

-өзүнүн жооптуу чөйрөсүндөгү ресурстарды натыйжалуу башкарууну камсыз кылуу үчүн дайыма аракет кылыңыз; - коррупцияны көрүнүштөрүнө каршы туруу жана колдонуудагы мыйзамдарда белгиленген тартипте анын алдын алуу боюнча чараларды көрүү; - кызматтык милдеттерин аткарууда чынчылдыкты, калыстыкты көрсөтүү, коррупциялык кооптуу жүрүм-турумга жол бербөө (башкалар тарабынан пара алууга макулдук берүү же талап кылуу катары пара берүү, же дагы бир коррупциялык кылмыш жасоо мүмкүнчүлүгү катары).

- Коррупцияга каршы туруу максатында мугалимге төмөндөгүлөр сунушталат жумуш берүүчүгө, прокуратура органдарына кызматкерди коррупциялык укук бузууларга туртуу максатында анын каалаган адам менен байланышуу учурлары жөнүндө билдирүү; байланыштын кызматтык милдеттерин аткарууда жеке жана юридикалык жактардан сый акыларды алуу (белектер, акчалай сыйлыктар, насыялар, материалдык мүнөздөгү кызматтар, көңүл ачуу учун эмес, эс алуу жана башка сый акылар); - кызыкчылыктардын кагылышуусунун, кызматтык эмес милдеттердин, жеке аткаруучулуктун келип чыгышына жол бербөө боюнча чараларды көрүү кызыкчылыктардын кагылышы же анын пайда болуу мүмкүнчүлүгүнө, ал жөнүндө белгилүү болгондон кийин.

2.4 Республиканын мугалимин урматтоо менен Кыргыз Республикасынын маданий жана тарыхый каада — салттарын сактайт, маанилүү улуттук иш — чараларды, өлкөнүн тарыхындагы маанилүү даталарды билдирет, өлкө менен сыймыктанат, окуучуларга болгон мамилени билдирет.

2.5 Мугалим өз ишмердүүлүгүндө гумандуулук, мыйзамдуулук, урматтоо, демократиялык калыстык, профессионализм принциптерин жетекчиликке алат.

2.6 Мугалим активдүү турмуштук позицияны ээлейт, жогорку жарандык, саясий жана укуктук маданиятка ээ.

2.7 Мугалим ар кандай баланы жынысына, жашына, рассасына, улуттуна жана тилине, анын социалдык абалына, диний ишенимине, басмырлоосуна карабастан билим алуу укугун жүзөгө ашырууга көмөстөшүүгө милдеттүү.

2.8 Эске албаганда, каржылык абал педогогикалык ишмердүүлүктүн башкы шарты мугалимдин кесиптик компонентүүлүгү, билим берүү жана окутуудагы анын атайын билим жана коомдо экендигин таанып, мугалим өзүнүн билимин тереңдетүүгө, өзүн — өзү өнүктүрүүгө, өзүн — өзү өркүндөтүүгө умтулат.

2.9 Өзүнө коюлган жогорку талаптарды, өз каталарын таанып жана оңдой билүүнү болжолдогон кесиптик моралдык позиция мугалимге өз алдынча педогогикалык чечимдерди кабыл алууга укук берет, ал үчүн ал гуманисттик жеке жоопкерчилик менен катар компонентүүлүккө ээ.

2.10 Мугалим өзүнүн журум — туруму менен билим берүү процессинин бардык катышуучулары үчүн оң үлгү көрсөтүүгө аракет кылат.

2.11 Мугалим өзүнүн кадыр баркын жогору баалайт, адеп — ахлаксыз жана мыйзамсыз иштерге барбайт.

2.12 Өзүнүн кесиптик ишмердигинин мугалими башкалардын урмат — сыйына ээ болгон салттуу ишкердик стилин сактайт.

III. Профессионалдык окутуучулук курамдын кесиптик жүрүм — турумунун этикалык эрежелери.

3. Кызмат адамы өзүнүн жүрүм -- турум эрежелери боюнча, анын укуктары жана эркиндиктери эң жогорку баалуулук жана ар бир жаран жеке жашоосунун кол тийбестигине жеке жана үй — бүлөлүк купуялуулук менен өзүнүн жакшы ысымынын, кадыр — баркын коргоого укуктуу деген конституциялык жоболорду эске алуу керек.

3.2 Расмий жүрүм — турумунда кызматкер:

- . жынысына, курагына рассасына, улутуна, жарандыгынын тилине, социалдык менчигине, үй — бүлөлүк абалына, саясий же диний артыкчылыктарына байланыштуу басмырлоочу мүнөздөгү ар кандай билдирүүлөрдөн жана аракеттерден алыс;
- . оройлук, текирбирлик мүнөздүн, текебердиктин, калыс эмсс сөздөрдүн, орунсуз айыптоолордун көрүнүштөрүнүн алыс;
- . кадимки пикир алышууга тоскоол болгон же мыйзамсыз жүрүм — турумду

козуткан коркутуулардан, орой сөзлөрдөн алыс; - кызмат жолугушуулары, сүйлөөшүүлөрү -жарандар менен башка расмий баарлашуу учурунда тамактануудан, тамеки тартуудан алыс;

3.3 Кызматкерлер бири бири менен кызматташтыкты орнотуу учун кызматтык жүрүм - турумунун жайылтууга, сылык --- сыпаа, боорукер, туура, кунт коюп, жарандар жана ишкер мамилелердин жамааты жана конструктивдүү кесиптештери менен болгон мамиледе чыдамдуулук көрсөтүш керек.

3.4 Педагогикалык жаамат:

Өз ишин жогорку кесиптик деңгээлде жүргүзүү, алардын кесиптик деңгээлин жогорулатуу; - билим берүү процессинин катышуучулары менен өз ара урматтоонун жана кайрымдуулуктун негизинде мамилелерди түзүүгө умтулуу; - билим берүү процессинин катышуучулары окуучуларды жана билим берүү уюмунун башка катышуучуларынын ар --- намысынын жана адеп --- ахлагын урматташы керек, барына карата кыянаттык менен мамиле жасоого уруксат бере албайт жана четке кага албайт; - өз кезегинде балага карата орой жана адамгерчиликсиз мамилени, ошондой эле адамдык кадыр --- баркка шек келтирүүнү, артыкчылыкты, басынтууну же тарбиячынын кимдир бирөөгө карата мамилесин билдирбөөгө, жек көрүүнү артык көрүүгө; - окуучулардын башкаларга жардам берүүгө умтулуусун өрчүтүүгө умтулушат, көз карандысыз, жоопкерчилик, демилгелүүлүк, чыгармачылык, позитивдүү билим берүү жана мотивация алардын өз күчтөрүнө жана жөндөмдөрүнө болгон ишенимин бекемдөө, жарандык позициясы калыптандыруу, азыркы дүйндөгү иштөөгө жана жашоого жөндөмдүүлүк, сергек жана коопсуз жашоо маданиятын калыптандыруу; - кесиптик кыйынчылыктар жаралган учурда, алар билим берүү жаатындагы кесиптештеринен жана адистеринен токтоосуз жардам сурап кайрылууга милдеттүү; - кесиптештерине кайрылган учурда аларга кесиптик жардам жана колдоо көрсөтөт, кесиптештеринин өнүгүүсүнө жана ийгиликтерине тоскоолдук кылбайт; - билим берүү процессинин катышуучулары аларга ишенип берген окуучулары жөнүндө жашыруун маалыматтарды, анын ичинде ата --- энелер жөнүндө айтылган пикирлерди сактоого милдеттүү, анын ичинде мыйзамда каралган учурларды кошпогондо, ата --- энелер (мыйзамдуу өкүлдөр), мугалимдер жөнүндө айтылган пикирлер; - чыныгы кесиптеш билим берүү процессинин ишке ашыруу, жөндөмсүз кесиптештеринин практикасына активдүү кийлигишүү; - кесиптештери менен болгон мамилелерде окутуучулар жамааты өз ара урматтоону, талеранттуулукту көрсөтүшү керек, чынчыл, калыс, татыктуу, алардын билимин жана тажрыйбасын урматташы, ошондой эле өз тажрыйбасын жана билимин кызыгуу менен берүүгө даяр болушу керек; - кесиптешти сыңдоо негиздүү адепсиз жана контруктивдүү гана болушу мүмкүн, бирок кесиптештеринин жеке мүнөзү эмес, кесиптик иш аракеттери сынга алынат; - окуучулардын жана алардын ата --- энелеринин (мыйзамдуу өкүлдөрүнүн) катышуусунда кесиптештерди жана алардын иши жөнүндө терс билдирүүлөрдү берүүгө укугу жок; - өз ыктыярдуу жана аң сезимдүү түрдө ата --- энелерге (мыйзамдуу өкүлдөрүнө) өз ыктыярдуу макулдугу менен балдарын окутуу жана тарбиялоо процессине байланыштуу маселелерди чечүүдө жардам көрсөтүүгө; - эч кандай педагогикалык таасир окучуунун ата --- энесинин (мыйзамдуу өкүлдөрүнүн) макулдугусуз жүргүзүлбөйт;

Окуучуларды психифизикалык өнүгүүсүнүн өзгөчөлүктөрүн жана алардын ден соолугунун абалын эске алат, ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдар тарабынан билим алуу учун зарыл болгон өзгөчө шарттарды сактоого керек болсо медициналык уюмдар менен 03 ара аракеттенүүгө; - билим алуунун, билим берүү мекемесинин формасын тандоодо ата --- энеге (мыйзам өкүлгө) кийлигишүүгө укугу жок,

мекемнин мыйзамдуу укуктарын коргоодо жана баланын кызыкчылыгы жана билим берүүнү башкаруунун катышуусу; - баласын андан ары өнүктүрүүнүн жана тарбиялоону башкасына тапшырууну чечкен ата — энеге (мыйзамдуу өкүлгө) тоскоолдук кытууга, мугалимдин укугу жок; - окуучулардын уй — бүлө ичиндеги ишенимин сындаганга укугу жок аларды толук жана ыктыярдуу макулдугу менен үй — бүлөнүн чондорунун мүчөлөрү менен конструктивдуу талкулоо мүмкүн; - мугалим окутуунун жана тарбиялоонун жаңы ыкмалары практикада колдонууда кылдаттык менен мамиле жасап, натыйжа үчүн жеке жоопкерчиликти тартышы керек.

IV. Педагогикалык кызматкерлердин этикалык кесиптик укуктары

Педагогикалык кызматкерлер төмөнкүлөргө укуктуу:

- 4.1. Сыйлоо жана достук мамилеси, башка билим берүү процессинин кесиптештеринин ата — энелеринин, окуучулардын коргоосу, жардамы жана колдоосу жөнүндө;
- 4.2 кесиптештерин жана окуучулардын талаштуу, туура жана конструктивдүү сыңдоо иш аракеттер сынга алынат, бирок адамдын мүнөзү эмес;
- 4.3 окуучуларды фамилиясы жана аты менен атаоо;
- 4.4 катышуучуларга өзүнө карата орой жана адамгерчиликсиз мамилени, адамдык кадыр — баркын басынтуу ошондой эле билим берүү процессинин башка катышуучуларынан артыкчылыктын же өзүн жактырбоонун ар кандай көрүнүштөрүнүн моюнга албоо;
- 4.5 демилгелер башкаларга жардам берүү, билим берүү процессине дем берүү жөнүндө;
- 4.6 билим берүү процессинде алардын кетирген каталарын калыс талдоо;
- 4.7 Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын чегинде жеке жашоонун, жеке ынамышдын, ой жүгүртүү жана сөз эркиндигинин кол тийбестиги;
- 4.8 билим берүү процессин бардык катышуучуларынан, жалпыга маалымдоо каражаттарынан, башка уюмдардан жана адамдардан Кыргыз Республикасынын мыйзамдарын бузган негизсиз сын — пикирлердин коргоо;
- 4.9 билим берүү программасынын, өзүнчө окуу предметинин чегинде чыгармачыл демилге, окутуунун жана тарбиялоонун иштеп чыгуу жана колдонуу жөнүндө;
- 4.10 окутуу эркиндиги, кесиптик ишмердүүлүккө кийлигишүүдөн эркин болуу;
- 4.11 билим берүү программасына жана билим берүү жөнүндө мыйзамдардан белгиленген тартибине ылайык окуу китептерин, окуу куралдарын, материалдарды жана окутууну жана тарбиялоонун башка каражаттарын тандоо;
- 4.12 билим берүү уюмун башкарууга катышуу укугу;
- 4.13 билим берүү мамилелеринин катышуучулары талаш — тартышты жөнгө салуу үчүн кесиптик бирликке кайрылыныз;

4.14 профсоюзда штатардын укуктарынын жана кызыкчылыктарын коргоочулардын болушуна;

V. Башкалар менен болгон мамилелер

1. Мугалимдин окуучулар менен баарлашуусу.

5.1.1 Окуучулар менен баарлашуунун ылайыктуу стилин мугалим өзү тандайт.

5.1.2 Биринчи кезекте, мугалим өзүнө талапты талап кылышы керек. Мугалимдин кесиптик этикасынын өзөгү жана анын өзүн — өзү өнүктүрүүнүн негизи. Өз ара урматтоого негизделген тарбиячы. Мугалимдин окуучуга карата талап коюучулугу позитивдүү эч качан пропорция жана өзүн — өзү башкара билүү сезимин жоготпойт.

5.1.3 Мугалим окуучулардын позитивдүү сапаттарын мамилелерин өнүктүрүүгө туртку берген мындай иштөө методдорун тандайт: көз карандысыз жоопкерчилик, өзүн — өзү башкара билүү, өзүн — өзү тарбиялоо, демилгелүүлүк, кызматташууга жана башкаларга жардам берүү.

5.1.4 Окуучулардын жүрүм — турумун жана жетишкендиктерин баалоодо мугалим өзүн — өзү сыйлоо сезимин жана өзүнө болгон ишенимди чындап, алардын өркүндөлүшүнө мүмкүнчүлүк түзүп, окууга болгон мотивациясын жогорулатууга умтулат.

5.1.5 Тарбиячы калыс, бирдей кайрымдуу жана бардык окуучуларына колдоо көрсөтөт. Окуучунун негизсиз кемсинткен баалоочу кайталоолорду кабыл алып, мугалим катасын тезинен оңдоого аракет кылышы керек-

5.1.6 Окуучулардын жетишкендиктерин упай менен баалоодо мугалим объективдүүлүккө жана калыстыкка умтулат, Бааларды төмөн баалоо жана ашыра баалоо жасалма жол менен прогресстин көрүнүсүн сактап калуу жана жазуу иштери жана контролдук текшерүүлөр учурунда окуучулардын каталарын оңдоо.

5.1.7 Мугалим өзүнүн сүйлөө маданияты жана баарлашуусу жөнүндө дайыма кам көрөт.

5.1.8 Мугалим акылдуулукту байкайт. Окутуучуга жеке өзү тапшырган маалыматты башка адамдарга ачыкка чыгарууга тыюу салынат, мыйзамда башкача каралбаса.

5.1.9 Мугалим өзүн кызмат абалынан кыянаттык менен пайдаланбайт.

5.1.10 Мугалим тарбиялануучуларынын саясий көз караштарына, диний ишенимдерине, сабырдуулук менен мамиле кылат. Талкуу жолу менен гана чектелбесе, ал өзүнүн көз карашын окуучуларына талкулоого укугу жок.

5.1.11 Мугалим өзүнүн ишмердүүлүгүнө окуучулардын ар — намысын жана кадыр — баркын ар кандай негиздер боюнча анын ичинде курагын, жынысы, улуту, диний ишеними жана өзгөчөлүктөрү ботонча басынтпашы керек.

2. мугалимдин кесиптештери менен болгон мамилеси

5.2.1 Мугалимдердин ортосундагы мамиле коллегиялдуулук, өнөктөштүк жана сыйлоо принциптерине негизделген. Мугалим өзүнүн гана эмес, кесиптештеринин да авторитетин коргойт. Ал окуучулардын же башкалардын көзүнчө кесиптештерин кемсинтпейт.

5.2.2 Педогогикалык жамаат бири — бири менен иштешөөсү, өз ара жардамдашууга, бири — биринин кызыкчылыгын сыйлоого жана билим берүү мекемелеринин администрациясына умтулушат.

5.2.3 Педогогикалык жамаатты өз ара жардам, колдоо жана ишеним бириктирип турат.

5.2.4 Мугалим ар дайым кесиптештери менен маданияттуу адамдын үлгү катары учурашууга милдеттүү, башка жүрүм — турумдун көрүнүшү кесиптешин сыйлабоо (тоготпо) катары каралышы мумкун. Жек көрүндү мамилени кабыл алууга болбойт.

5.2.5 Педогогикалык кызматкер кесиптештеринин иши жөнүндө өз оюн ачык айтууга укуктуу. Башка кызматкерге карата айтылган ар кандай сын — пикирлер объективдүү негизделиши керек.

5.2.6 Мугалимдер мамилелердеги негизсиз жана чуулагандуу чыр — чатактардан алыс болушат. Пикир келишпестик жаралган учурда, алар конструктивдуу чечим издешет. Эгерде мугалимдер бир ойго келе албаса, тараптардын бири ушул кырдаллды түшүнүүгө жардам берүү үчүн просоюзга сурам жөнөтүүгө укуктуу.

5.2.7 Мугалимди сын үчүн куугунтуктоого таптакыр тыюу салынат. Сын, биринчи кезекте, ички болушу керек, ал мугалимдердин ортосунда мектепте жана көздүн артында эмес, бетме — бет билдириши керек. Мектепте эч кандай ушактарга орун болбошу керек, эгерде чыр — чатактар чыкса, мектеп мугалимдери кызматтык ыйгарым укуктарын көрсөтүү менен жумушчу мүнөттөрдү талкулоого жана жеке мүнөзгө ээ болууга, анын чегинен тышкары мектептин жашоосун талкулоого укугу жок, аныш ичинде интернеттеги социалдык тармактарда талкулоого укуксуз.

5.2.8 Билим берүү мекемесинен тышкары мектеп жөнүндө мугалимдердин мектептен тышкары позитивдүү пикирлерин, сын — пикирлерин жана кээде жарнамаларын берүү, тактап айтканда илимий — практикалык конференцияларда, ар кандай жолугушууларда, мастер — класстарда чыгыш сүйлөөгө жана катышууга мугалимдин укугу бар.

5.2.9 Сын, эгер ал толугу менен жооп бербесе, администрация жана мектептин башка кызматкерлери тарабынан куугунтуктоолорду жаратса же кылмыштуу аракеттер табылса гана коомчулукка жарыяланууга тийиш.

5.2.10 Мугалим окутуу жана тарбиялоо процессинде дарыгерлер, педагогдор жана окуучулардын ата — энелери менен активдүү кызматташып, психикалык, психологиялык жана физикалык ден соолугун сакташы керек.

3. Мугалимдин администрация менен болгон мамилеси

5.3.1 № 46 «Багы-Шамал» жалпы орто билим берүүчү мектеби сөз эркинлиги, толеранттуулук, демократиялык, адилеттүүлүк принциптерине негизделген. Мугалимдин жөндөмдөрүн жана көндүмдөрүн башкаруу билим берүү мектебинин негизги предметин катары — аракеттерди толук ачып берүү үчүн колдон келген баарын жасайт.

5.3.2 Мектепте баарлашуу маданияты өз ара урматтоо, кайрымдуулук жана Жалпы тилди таба билүү менен чагылдырылат,

5.3.3 Мектептин ар түрдүүлүгүнүн администрациясы саясий, диний, философиялык көз караштарга, табитке жана көз карашка жол берет, пикир алмашууга шарт түзөт, бир пикирге келип, жалпы тил табууга мүмкүнчүлүк түзүлөт. Мугалимдердин ар кандай статустары жана

алардын милдеттери бардык мугалимдерге бирдей негизде өз пикирин билдирүүгө жана алардын ишенимин короого тоскоол болбошу керек.

5.3.4 Администрация мугалимдерди ишеними үчүн же жеке жаккан — жактырбаганы үчүн кодулай албайт, көз жаздымда калтырбайт же куугунтуктай албайт, администрацияны ар бир мугалим менен болгон мамилеси теңдикке негизделген.

5.3.5 Администрация мугалим жөнүндө анын жеке эмгек милдеттерин аткарууга байланышпаган маалыматты талап кыла албайт, же чогулга албайт.

5.3.6 Педагогикалык кызматкер администрация тарабынан кубаттоого укуктуу.

5.3.7 Мугалимдин демилгеси кубатталат.

5.3.8 Мугалимдер жамааты учун маанилүү болгон чечимдер ачыктык жана биргелешип катышуу принциптеринин негизинде кабыл алынат.

5.3.9 Мугалимдер администрациядан мектептин иштешине байланыштуу маалыматтарды алууга укуктуу. Мугалимдин карьерасына жана анын ишинин сапатына таасир этиши мүмкүн болгон маалыматы администрация жашырууга же бир тараптуу бурмалоого укугу жок.

5.3.10 Мектеп мугалимдери баш ийүүчүлүктү сактоо менен администрацияны сыйлашат, эгерде администрация менен карама — каршылык келип чыкса, аны этикалык нормаларга ылайык чечүүгө аракет кылышат.

4. Мугалимдердин ата — энелери жана окуучулардын мыйзамдуу өкүлдөрү менен болгон мамилеси.

5.4.1 Мугалим ата — энелер же мыйзамдуу өкүлдөр жөнүндө балдардын айткан көз караштарын ачыкка чыгарбайт. Мындай ПИКИР экинчи тарапка айтылган пикирди мугалимге таншырган адамдын макулдугу менен гана берилиши мүмкүн.

5.4.2 Мугалимдер окуучулардын ата энелери менен урмат — сый жана жылуу мамиледе болууга тийиш, алар ата — энелер комитеттерин мугалимдер учун сый тамактарды, куттуктоолорду ж.б. уюштурууга УНДООГО укугу жок.

5.4.3 Мугалимдердин ата — энелер менен болгон мамилеси балдардын инсандыгы жана жетишкендиктерин баалоого таасирин тийгизиш керек.

5.4.4 Мугалимдердин окуучулар менен болгон мамилеси жана алардын баалары мектептин ата — энелери же мыйзамдуу өкүлдөрү тарабынан колдоого алынбайт.

5. Мугалимдер жамааты менен болгон байланыш.

5.5.1 Педагог бир гана мугалим эмес, ошондой эле эл агартуучу, маданий баалуулуктардын сактоочу, татыктуу билимдүү инсан.

5.5.2 Мугалим педагогикалык жааматтын баардык топторунун туура өз ара аркеттенишине салым кошууга аракет кылат. Жеке эле эмес өзүнүн жарандык милдетин аткарат жана коомдук турмушта дагы мугалим арыздашууга жана чыр — чатактардан, уруштардан алыс болот.

5.5.3 Мугалим жакшы түшүнөт жана өзүнүн жарандык милдетин, коомдук ролун аткарат.

5.5.4 Окутуучу билим берүү мекемесинде белгиленген расмий маалыматгарды берүү жана эл алдында чыгып сүйлөө эрежелерин сактайт,

VI. Кодекстин жоболорун бузгандыгы учун жоопкерчилик.

6.1 Кодекс Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын негизинде ыктыярдуу кабыл алынган ченем болуп саналат.

6.2 Мугалимдин Кодекстин жоболорун аткаруусу анын кесиптик жүрүм — турумунун критерийлеринин бири болуп саналат.

6.3 Кодекстин жоболору боюнча мугалим коомдун, мугалимдердин кесиптик жааматынын жана езунун абийринин алдындагы жоопкерчиликти моралдык жактан бузат.

6.4 Кодекстин жоболорун бузуу моралдык айыпка жыгылат жана мыйзамда каралган учурларда, мыйзамдуу жоопкерчилик чарасын колдонууга алып келиши мүмкүн.

6.5 Педагог тарабынан Кодексте каралган педагогикалык этиканын мугалимдин кесиптик жүрүм — турум эрежелерин жана принциптерин бузган фактылар уюм тарабынан билим берүү деңгээлинде каралышы мүмкүн.

6.6 Педагогикалык кесиптик этика ушул жергиликтүү актынын жогоруда аталган бөлүмдөрүнөн жана пунктарын ишке ашыруу, билим берүү мекемелериндеги билим берүү процессинин, эмгек укутук мамилелерин, мыйзам ченемдерине ылайык, коллективдеги социалдык — психологиялык жана моралдык — психологиялык климатты жакшыртууга билим берүү мекемесине шайкештиги.

«Бекитемин»

Мектеп директору: _____ Каримов А

1-сентябрь 2021-жыл

№ 46 «Багы-Шамал» жалпы орто билим берүүчү мектебинин
педагогикалык кызматкерлеринин профессионалдык

этикасынын кодекси

- 1.1 "Кыргыз Республикасынын билим берүү жөнүндө" жобонун негизинде билим берүү ишин жүзөгө ашыруучу уюмдардын кызматкерлеринин кодекси иштелип чыккан.
- 1.2 Ушул жергиликтүү актынын пункттары билим берүү мекемссинин окутуучулар курамына тиешелүү.
- 1.3 Кодекс — бул педагогикалык этиканын жана окутуучунун кесиптик жүрүм — турумунун моралдык этикалык ченемдеринин, эрежелеринин жана принциптеринин жыйындысы, ал билим берүү процессиндеги адамдар аралык мамилелер тутумун жөнгө салат.
- 1.4 Кодекс — педагогикалык адеп — ахлактын принциптеринен келип чыккан этикалык талаптардын жыйындысын аныктайт, алардын негизги ченемдери кесиптик педагогикалык ар — намыс жана педагогикалык авторитет, педагогикалык сот адилеттиги.
- 1.5 Кодекс төмөнкүлөрдүн максаттарына кызмат кылат:
  - билим берүү процессинде Кыргызстандын жаранынын инсандыгын тарбиялоо учун мугалимдин моралдык жоопкерчилигин сактоо;
  - Кыргыз Республикасынын жараны катары мугалимдин жеке позициясына муктаждыгын ырастоо; - мугалимдин коомдогу ролун камсыз кылуу; - жалпы этикалык принциптерге негизделген мугалимдердин кесиптик жааматын өзүн-өзү жөнгө салуучу жаамат катары айырмалоо; - педагогикалык иштин социалдык маанисин, кадыр — баркын кетерүү; - профессионалдык — окутуучулук курамдын укуктарынын кескин экендигин белгилөө; - мугалимди жагымдуу жана коопсуз чөйрөнү өзүнүн жүрүм — туруму менен башкарууга үндөө мекемелер; - биздин мектептин ичиндеги тышкы чөйрө менен өз ара аракеттенүүнү оптималдаштыруу; - заманбап өзгөрүүлөрдүн шартында туруктуу өнүгүүнү камсыз кылат.
- 1.6 Кодекстин милдеттери:
  - башкаруу тузуму, билим беруу уюмунун педагогикалык кызматкерлеринин кесиптик курамы учун методикалык негиздерди түзүү; - журум — турумунда өнүгүү;
  - мугалимдер жаштарды белгисиздикке жана адеп — ахлактык тандоонун башка жагдайларына багыттоо учун этикалык нормаларды сактоого умтулушат; этикалык белгисиздик жана башка моралдык тандоо жагдайларында жаш адистерге багыт берүү;
  - билим берүү уюмунун мугалимдеринин кесиптик этикасынын принциптерин

сактоого кесиптик жана коомдук көзөмөл жүргүзүү каражаты катары иш алып баруу; - билим берүү процессинде алардын адеп — ахлактык багытын жеңилдетүү үчүн педогогикалык кадрлардын моралдык укуктарынын чөйрөсүн калыптандыруу;

- 1.7 Мугалимдердин кесиптик баалуулук категорияларынын жыйындысы катары билим берүү уюмунун кесиптик жамааты тарабынан бөлүнүшөт.
  - 1.8 Кодекстин негиздөөчүсү — билим берүү уюмунда иштеген бардык мугалимдер үчүн колдонулат.
  - 1.9 Кодексти талкуулап, мектептин педогогикалык кенешин кабыл алат, андан кийин директордун буйругу менен бекитилет.
  - 1.10 Кызматкерлердин кодексин жоболорун билүүсү жана сакташы алардын кесиптик берилгендигин жана эмгек дисциплинасынын сапатын баалоо критерийлеринин бири болуп саналат.
  - 1.11 Кодекс биргелешип жашоонун, мугалимдердин жана мектеп кызматкерлеринин негизги принциптерин аныктайт, алар урматтоого тийиш, бири — бирине жана башкаларга сылык жана камкор мамиле кылуу, мектептин иштеши үчүн кызматташтык жана жоопкерчилик.
  - 1.12 Кодекс кесиптик этиканын негизги ченемдерин аныктайт, алар:
- 2 мугалимдер менен окуучулардын, ошондой эле билим берүү мекемесинин башка коомчулугунун ортосундагы мамилелердин жөнгө салат; - мугалимдердин кесиптик ишмердүүлүгүн сапатын жана ар — намысын сактайт; - билим берүү мекемесинин ишенимине негизделген маданиятын түзүү; - алардын адамдык баалуулугун жана кадыр — баркын коргоо, жоопкерчилик жана акыйкаттык;
- 1.13 Кодекске өзгөрүүлөр жана толуктоолор жеке мугалимдердин жана башка кызматтардын демилгеси боюнча киргизилиши мүмкүн;
  - 1.14 Кодекс бул билим берүү процессинин бардык катышуучулары (балдар, ата— энелер, мугалимдер) үчүн таанышуу үчүн документ.

11. Мугалимдин кесиптик жүрүм — турумунун негизги принциптери, милдеттери жана эрежелери.

2.1 Кыргыз Республикасынын эмгек Кодексине ылайык төмөнкүлөргө милдетүү:

- ага эмгек келишими менен жүктөлгөн өзүнүн эмгек милдеттерин ак ниеттүү аткарууга; - ички эмгек эрежелерин сактоого; - белгиленген эмгек стандарттарын сактоого; - эмгекти коргоо жана эмгек коопсуздугу боюнча талаптарды сактоого; - жумуш берүүчүнүн жана башка кызматкерлердин мүлкүнө жакшы кам көрүүгө; - адамдарды өмүрүнө жана ден соолугуна, иш берүүчүнүн мүлкүнүн коопсуздугуна коркунуч келтирген жагдай жөнүндө жумуш берүүчүгө же токтоосуз жетекчиге токтоосуз маалымдоо.

2.2 Кызматкерлердин кызматтык жүрүм -- турумунун негизги принциптери жарандардын №46 «Багы-Шамал» жалпы орто билим берүүчү мектебинин эмгек мамилелеринде табылышына байланыштуу жүрүм — турумунун негизи болуп саналат.

Жарандардын , коомдогу жана мамлекеттин алдындагы өз жоопкерчилигин түшүнгө кызматкерлер төмөндөгүлөргө чакырылышат:

-адамдын жана жарандардын укуктарын жана эркиндиктерин таануу, сактоо жана коргоо. Мектептин ишинин маанисин жана мазмунун аныктай тургандыгына байланыштуу.

-Кыргыз Республикасынын Конституциясын жана мыйзамдардын сактоо, саясий, экономикалык максатка ылайык же башка себептерден улам мыйзамдарды жана башка ченемдик укуктук актыларды бузууга жол бербөө; - мектептин натыйжалуу иштешин камсыз кылуу; - өз ишин өз чегинде жүргүзүү мектептин предмети жана максаты; - кызматтык милдеттерин аткарууга кандайдыр бир кесиптик же социалдык топторго жана уюмдарга артыкчылык бербөөгө, айрым жарандар, кесипкөй же көз карандысыз коомдук топтордун же уюмдардын таасиринен болушат; - кызматтык милдеттерин аткарууга ак ниеттүүлүк менен мулккө башкача кийлигишүүгө байланыштуу кандайдыр бир жеке кызыкчылыктар таасир эткен аракеттерди четтетүүгө; - саясий партиялардын жана коомдук бирикмелердин чечимдери менен алардын ишине таасир этүү мүмкүнчүлүгүн жокко чыгарып, калыстыкты сактоого; - кесиптик этика нормаларын жана ишкердик жүрүм — турум эрежелерин сактоого; - жарандар жана кызмат адамдары менен иштөөдө туура жана кунт коюу менен мамиле кылууга;

-Кыргызстандын жана башка мамлекеттердин элдеринин үрп — адаттарына жана каада — салттарына карата толеранттуулукту жана урматтоону көрсөтүү, ар кандай этностордун маданий жана башка өздөрүнүн эске алуу, коомдук этностор аралык жана конференциялар аралык ынтымакка көмөктөшүү; - жана кызматкердин кызматтык милдеттерин ак ниеттүүлүк менен аткара тургандыгына күмөн санаган жүрүм — турумдан алыс болуу, ошондой эле анын кадыр-баркына жана мектептин беделина доо кетируучү чыр-чатактуу кырдаалдардан алыс болууга моюнга алуу топтор;

Кызмат абалынан пайдаланып, мамлекеттик органдарга, жергиликтүү өз алдынча жеке маселелерди чечүүдө мамлекеттик органдар, кызмат адамдары жана жарандар эгерде бул кызматкердин кызматтык милдетин билдирбесе, мектептин ишине, анын жектекчисине карата ачык билдирүүлөрдөн, сот чечимдеринен жана бааларынан баш тартуу:

-өзүнүн жооптуу чөйрөсүндөгү ресурстарды натыйжалуу башкарууну камсыз кылуу үчүн дайыма аракет кылыңыз; - коррупцияны көрүнүштөрүнө каршы туруу жана колдонуудагы мыйзамдарда белгиленген тартипте анын алдын алуу боюнча чараларды көрүү; - кызматтык милдеттерин аткарууда чынчылдыкты, калыстыкты көрсөтүү, коррупциялык кооптуу жүрүм-турумга жол бербөө (башкалар тарабынан пара алууга макулдук берүү же талап кылуу катары пара берүү, же дагы бир коррупциялык кылмыш жасоо мумкунчулугу катары).

- Коррупцияга каршы туруу максатында мугалимге төмөндөгүлөр сунушталат жумуш берүүчүгө, прокуратура органдарына кызматкерди коррупциялык укук бузууларга туртуу максатында анын каалаган адам менен байланышуу учурлары жөнүндө билдирүү; байланыштын кызматтык милдеттерин аткарууда жеке жана юридикалык жактардан сый акыларды алуу (белектер, акчалай сыйлыктар, насыялар, материалдык мүнөздөгү кызматтар, көңүл ачуу учун эмес, эс алуу жана башка сый акылар); - кызыкчылыктардын кагылышуусунун, кызматтык эмес милдеттердин, жеке аткаруучулуктун келип чыгышына жол бербөө боюнча чараларды көрү кызыкчылыктардын кагылышы же анын пайда болуу мүмкүнчүлүгүнө, ал жөнүндө белгилүү болгондон кийин.

2.4 Республиканын мугалимин урматтоо менен Кыргыз Республикасынын маданий жана тарыхый каада — салттарын сактайт, маанилүү улуттук иш — чараларды, өлкөнүн тарыхындагы маанилүү даталарды билдирет, өлкө менен сыймыктанат, окуучуларга болгон мамилени билдирет.

2.5 Мугалим өз ишмердүүлүгүндө гумандуулук, мыйзамдуулук, урматтоо, демократиялык калыстык, профессионализм принциптерин жетекчиликке алат.

2.6 Мугалим активдүү турмуштук позицияны ээлейт, жогорку жарандык, саясий жана укуктук маданиятка ээ.

2.7 Мугалим ар кандай баланы жынысына, жашына, расасына, улуттуна жана тилине, анын социалдык абалына, диний ишенимине, басмырлоосуна карабастан билим алуу укугун жүзөгө ашырууга көмөтөшүүгө милдеттүү.

2.8 Эске албаганда, каржылык абал педогогикалык ишмердүүлүктүн башкы шарты мугалимдин кесиптик компонентүүлүгү, билим берүү жана окутуудагы анын атайын билим жана коомдо экендигин таанып, мугалим өзүнүн билимин тереңдетүүгө, өзүн — өзү өнүктүрүүгө, өзүн — өзү өркүндөтүүгө умтулат.

2.9 Өзүнө коюлган жогорку талаптарды, өз каталарын таанып жана оңдой билүүнү болжолдогон кесиптик моралдык позиция мугалимге өз алдынча педогогикалык чечимдерди кабыл алууга укук берет, ал үчүн ал гуманисттик жеке жоопкерчилик менен катар компонентүүлүккө ээ.

2.10 Мугалим өзүнүн журум — туруму менен билим берүү процессинин бардык катышуучулары үчүн оң үлгү көрсөтүүгө аракет кылат.

2.11 Мугалим өзүнүн кадыр баркын жогору баалайт, адеп — ахлаксыз жана мыйзамсыз иштерге барбайт.

2.12 Өзүнүн кесиптик ишмердигинин мугалими башкалардын урмат — сыйына ээ болгон салттуу ишкердик стилин сактайт.

Ш. Профессионалдык окутуучулук курамдын кесиптик жүрүм — турумунун этикалык эрежелери.

3. Кызмат адамы өзүнүн жүрүм -- турум эрежелери боюнча, анын укуктары жана эркиндиктери эң жогорку баалуулук жана ар бир жаран жеке жашоосунун кол тийбестигине жеке жана үй — бүлөлүк купуялуулук менен өзүнүн жакшы ысымынын, кадыр — баркын коргоого укуктуу деген конституциялык жоболорду эске алуу керек.

3.2 Расмий жүрүм — турумунда кызматкер:

- жынысына, курагына расасына, улутуна, жарандыгынын тилине, социалдык менчигине, үй — бүлөлүк абалына, саясий же диний артыкчылыктарына байланыштуу басмырлоочу мүнөздөгү ар кандай билдирүүлөрдөн жана аракеттерден алыс;
- оройлук, текирбирлик мүнөздүн, текебердиктин, калыс эмес сөздөрдүн, орунсуз айыптоолордун көрүнүштөрүнүн алыс;
- кадимки пикир алышууга тоскоол болгон же мыйзамсыз жүрүм — турумду

козуткан коркутуулардан, орой сөзлөрдөн алыс; - кызмат жолугушуулары, сүйлөөшүүлөрү -жарандар менен башка расмий баарлашуу учурунда тамактануудан, тамеки тартуудан алыс;

3.3 Кызматкерлер бири бири менен кызматташтыкты орнотуу учун кызматтык жүрүм – турумунун жайылтууга, сылык --- сыпаа, боорукер, туура, кунт коюп, жарандар жана ишкер мамилелердин жамааты жана конструктивдүү кесиптештери менен болгон мамиледе чыдамдуулук көрсөтүш керек.

3.4 Педагогикалык жаамат:

Өз ишин жогорку кесиптик деңгээлде жүргүзүү, алардын кесиптик деңгээлин жогорулатуу; - билим берүү процессинин катышуучулары менен өз ара урматтоонун жана кайрымдуулуктун негизинде мамилелерди түзүүгө умтулуу; - билим берүү процессинин катышуучулары окуучуларды жана билим берүү уюмунун башка катышуучуларынын ар — намысынын жана адеп — ахлагын урматташы керек, барына карата кыянаттык менен мамиле жасоого уруксат бере албайт жана четке кага албайт; - өз кезегинде балага карата орой жана адамгерчиликсиз мамилени, ошондой эле адамдык кадыр — баркка шек келтирүүнү, артыкчылыкты, басынтууну же тарбиячынын кимдир бирөөгө карата мамилесин билдирбөөгө, жек көрүүнү артык көрүүгө; - окуучулардын башкаларга жардам берүүгө умтулуусун өрчүтүүгө умтулушат, көз карандысыз, жоопкерчилик, демилгелүүлүк, чыгармачлык, позитивдүү билим берүү жана мотивация алардын өз күчтөрүнө жана жөндөмдөрүнө болгон ишенимин бекемдөө, жарандык позициясы калыптандыруу, азыркы дүйндөгү иштөөгө жана жашоого жөндөмдүүлүк, сергек жана коопсуз жашоо маданиятын калыптандыруу; - кесиптик кыйынчылыктар жаралган учурда, алар билим берүү жаатындагы кесиптештеринен жана адистеринен токтоосуз жардам сурап кайрылууга милдеттүү; - кесиптештерине кайрылган учурда аларга кесиптик жардам жана колдоо көрсөтөт, кесиптештеринин өнүгүүсүнө жана ийгиликтерине тоскоолдук кылбайт; - билим берүү процессинин катышуучулары аларга ишенип берген окуучулары жөнүндө жашыруун маалыматтарды, анын ичинде ата — энелер жөнүндө айтылган пикирлерди сактоого милдеттүү, анын ичинде мыйзамда каралган учурларды кошпогондо, ата — энелер (мыйзамдуу өкүлдөр), мугалимдер жөнүндө айтылган пикирлер; - чыныгы кесиптеш билим берүү процессинин ишке ашыруу, жөндөмсүз кесиптештеринин практикасына активдүү кийлигишүү; - кесиптештери менен болгон мамилелерде окутуучулар жамааты өз ара урматтоону, талеранттуулукту көрсөтүшү керек, чынчыл, калыс, татыктуу, алардын билимин жана тажрыйбасын урматташы, ошондой эле өз тажрыйбасын жана билимин кызыгуу менен берүүгө даяр болушу керек; - кесиптешти сыңдоо негиздүү адепсиз жана контруктивдүү гана болушу мүмкүн, бирок кесиптештеринин жеке мүнөзү эмес, кесиптик иш аракеттери сынга алынат; - окуучулардын жана алардын ата — энелеринин (мыйзамдуу өкүлдөрүнүн) катышуусунда кесиптештерди жана алардын иши жөнүндө терс билдирүүлөрдү берүүгө укугу жок; - өз ыктыярдуу жана аң сезимдүү түрдө ата — энелерге (мыйзамдуу өкүлдөрүнө) өз ыктыярдуу макулдугу менен балдарын окутуу жана тарбиялоо процессине байланыштуу маселелерди чечүүдө жардам көрсөтүүгө; - эч кандай педагогикалык таасир окучуунун ата — энесинин (мыйзамдуу өкүлдөрүнүн) макулдугусуз жүргүзүлбөйт;

Окуучуларды психифизикалык өнүгүүсүнүн өзгөчөлүктөрүн жана алардын ден соолугунун абалын эске алат, ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдар тарабынан билим алуу учун зарыл болгон өзгөчө шарттарды сактоого керек болсо медициналык уюмдар менен 03 ара аракеттенүүгө; - билим алуунун, билим берүү мекемесинин формасын тандоодо ата — энеге (мыйзам өкүлгө) кийлигишүүгө укугу жок,

мекемнин мыйзамдуу укуктарын коргоодо жана баланын кызыкчылыгы жана билим берүүнү башкаруунун катышуусу; - баласын андан ары өнүктүрүүнүн жана тарбиялоону башкасына тапшырууну чечкен ата — энеге (мыйзамдуу өкүлгө) тоскоолдук кылууга, мугалимдин укугу жок; - окуучулардын уй — бүлө ичиндеги ишенимин сындаганга укугу жок аларды толук жана ыктыярдуу макулдугу менен үй — бүлөнүн чондорунун мүчөлөрү менен конструктивдуу талкулоо мүмкүн; - мугалим окутуунун жана тарбиялоонун жаңы ыкмалары практикада колдонууда кылдаттык менен мамиле жасап, натыйжа үчүн жеке жоопкерчиликти тартышы керек.

IV. Педагогикалык кызматкерлердин этикалык кесиптик укуктары

Педагогикалык кызматкерлер төмөнкүлөргө укуктуу:

- 4.1. Сыйлоо жана достук мамилеси, башка билим берүү процессинин кесиптештеринин ата — энелеринин, окуучулардын коргоосу, жардамы жана колдоосу жөнүндө;
- 4.2 кесиптештерин жана окуучулардын талаштуу, туура жана конструктивдүү сындoo иш аракеттер сынга алынат, бирок адамдын мүнөзү эмес;
- 4.3 окуучуларды фамилиясы жана аты менен атаоо;
- 4.4 катышуучуларга өзүнө карата орой жана адамгерчиликсиз мамилени, адамдык кадыр — баркын басынтуу ошондой эле билим берүү процессинин башка катышуучуларынан артыкчылыктын же өзүн жактырбоонун ар кандай көрүнүштөрүнүн моюнга албоо;
- 4.5 демилгелер башкаларга жардам берүү, билим берүү процессине дем берүү жөнүндө;
- 4.6 билим берүү процессинде алардын кетирген каталарын калыс талдоо;
- 4.7 Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын чегинде жеке жашоонун, жеке ынамышдын, ой жүгүртүү жана сөз эркиндигинин кол тийбестиги;
- 4.8 билим берүү процессин бардык катышуучуларынан, жалпыга маалымдоо каражаттарынан, башка уюмдардан жана адамдардан Кыргыз Республикасынын мыйзамдарын бузган негизсиз сын — пикирлердин коргоо;
- 4.9 билим берүү программасынын, өзүнчө окуу предметинин чегинде чыгармачыл демилге, окутуунун жана тарбиялоонун иштеп чыгуу жана колдонуу жөнүндө;
- 4.10 окутуу эркиндиги, кесиптик ишмердүүлүккө кийлигишүүдөн эркин болуу;
- 4.11 билим берүү программасына жана билим берүү жөнүндө мыйзамдардан белгиленген тартибине ылайык окуу китептерин, окуу куралдарын, материалдарды жана окутууну жана тарбиялоонун башка каражаттарын тандоо;
- 4.12 билим берүү уюмун башкарууга катышуу укугу;
- 4.13 билим берүү мамилелеринин катышуучулары талаш — тартышты жөнгө салуу үчүн кесиптик бирликке кайрылыңыз;

4.14 профсоюзда штатардын укуктарынын жана кызыкчылыктарын коргоочулардын болушуна;

V. Башкалар менен болгон мамилелер

1. Мугалимдин окуучулар менен баарлашуусу.

5.1.1 Окуучулар менен баарлашуунун ылайыктуу стилин мугалим өзү тандайт.

5.1.2 Биринчи кезекте, мугалим өзүнө талапты талап кылышы керек. Мугалимдин кесиптик этикасынын өзөгү жана анын өзүн — өзү өнүктүрүүнүн негизи. Өз ара урматтоого негизделген тарбиячы. Мугалимдин окуучуга карата талап коюучулугу позитивдүү эч качан пропорция жана өзүн — өзү башкара билүү сезимин жоготпойт.

5.1.3 Мугалим окуучулардын позитивдүү сапаттарын мамилелерин өнүктүрүүгө туртку берген мындай иштөө методдорун тандайт: көз карандысыз жоопкерчилик, өзүн — өзү башкара билүү, өзүн — өзү тарбиялоо, демилгелүүлүк, кызматташууга жана башкаларга жардам берүү.

5.1.4 Окуучулардын жүрүм — турумун жана жетишкендиктерин баалоодо мугалим өзүн — өзү сыйлоо сезимин жана өзүнө болгон ишенимди чындап, алардын өркүндөлүшүнө мүмкүнчүлүк түзүп, окууга болгон мотивациясын жогорулатууга умтулат.

5.1.5 Тарбиячы калыс, бирдей кайрымдуу жана бардык окуучуларына колдоо көрсөтөт. Окуучунун негизсиз кемсинткен баалоочу кайталоолорду кабыл алып, мугалим катасын тезинен оңдоого аракет кылышы керек-

5.1.6 Окуучулардын жетишкендиктерин упай менен баалоодо мугалим объективдүүлүккө жана калыстыкка умтулат, Бааларды төмөн баалоо жана ашыра баалоо жасалма жол менен прогресстин көрүнүсүн сактап калуу жана жазуу иштери жана контролдук текшерүүлөр учурунда окуучулардын каталарын оңдоо.

5.1.7 Мугалим өзүнүн сүйлөө маданияты жана баарлашуусу жөнүндө дайыма кам көрөт.

5.1.8 Мугалим акылдуулукту байкайт. Окутуучуга жеке өзү тапшырган маалыматты башка адамдарга ачыкка чыгарууга тыюу салынат, мыйзамда башкача каралбаса.

5.1.9 Мугалим өзүн кызмат абалынан кыянаттык менен пайдаланбайт.

5.1.10 Мугалим тарбиялануучуларынын саясий көз караштарына, диний ишенимдерине, сабырдуулук менен мамиле кылат. Талкуу жолуу менен гана чектелбесе, ал өзүнүн көз карашын окуучуларына талкулоого укугу жок.

5.1.11 Мугалим өзүнүн ишмердүүлүгүнө окуучулардын ар — намысын жана кадыр — баркын ар кандай негиздер боюнча анын ичинде курагын, жынысы, улуту, диний ишеними жана өзгөчөлүктөрү ботонча басынтпашы керек.

2. мугалимдин кесиптештери менен болгон мамилеси

5.2.1 Мугалимдердин ортосундагы мамиле коллегиялдуулук , өнөктөштүк жана сыйлоо принциптерине негизделген. Мугалим өзүнүн гана эмес, кесиптештеринин да авторитетин коргойт. Ал окуучулардын же башкалардын көзүнчө кесиптештерин кемсинтпейт.

5.2.2 Педогогикалык жамаат бири — бири менен иштешөөсү, өз ара жардамдашууга, бири — биринин кызыкчылыгын сыйлоого жана билим берүү мекемелеринин администрациясына умтулушат.

5.2.3 Педогогикалык жамаатты өз ара жардам, колдоо жана ишеним бириктирип турат.

5.2.4 Мугалим ар дайым кесиптештери менен маданияттуу адамдын үлгү катары учурашууга милдеттүү, башка жүрүм — турумдун көрүнүшү кесиптешин сыйлабоо (тоготпо) катары каралышы мумкун. Жек көрүндү мамилени кабыл алууга болбойт.

5.2.5 Педогогикалык кызматкер кесиптештеринин иши жөнүндө өз оюн ачык айтууга укуктуу. Башка кызматкерге карата айтылган ар кандай сын — пикирлер объективдүү негизделиши керек.

5.2.6 Мугалимдер мамилелердеги негизсиз жана чуулагандуу чыр — чатактардан алыс болушат. Пикир келишпештик жаралган учурда, алар конструктивдуу чечим издешет. Эгерде мугалимдер бир ойго келе албаса, тараптардын бири ушул кырдалды түшүнүүгө жардам берүү үчүн просоюзга сурам жөнөтүүгө укуктуу.

5.2.7 Мугалимди сын үчүн куугунтуктоого таптакыр тыюу салышат. Сын, биринчи кезекте, ички болушу керек, ал мугалимдердин ортосунда мектепте жана көздүн артында эмес, бетме — бет билдириши керек. Мектепте эч кандай ушактарга орун болбошу керек, эгерде чыр — чатактар чыкса, мектеп мугалимдери кызматтык ыйгарым укуктарын көрсөтүү менен жумушчу мүнөттөрдү талкулоого жана жеке мүнөзгө ээ болууга, анын чегинен тышкары мектептин жашоосун талкулоого укугу жок, аныш ичинде интернеттеги социалдык тармактарда талкулоого укуксуз.

5.2.8 Билим берүү мекемесинен тышкары мектеп жөнүндө мугалимдердин мектептен тышкары позитивдүү пикирлерин, сын — пикирлерин жана кээде жарнамаларын берүү, тактап айтканда илимий — практикалык конференцияларда, ар кандай жолугушууларда, мастер — класстарда чыгыш сүйлөөгө жана катышууга мугалимдин укугу бар.

5.2.9 Сын, эгер ал толугу менен жооп бербесе, администрация жана мектептин башка кызматкерлери тарабынан куугунтуктоолорду жаратса же кылмыштуу аракеттер табылса гана коомчулукка жарыяланууга тийиш.

5.2.10 Мугалим окутуу жана тарбиялоо процессинде дарыгерлер, педагогдор жана окуучулардын ата — энелери менен активдүү кызматташып, психикалык, психологиялык жана физикалык ден соолугун сакташы керек.

3. Мугалимдин администрация менен болгон мамилеси

5.3.1 № 46 «Багы-Шамал» жалпы орто билим берүүчү мектеби сөз эркинлиги, толеранттуулук, демократиялык, адилеттүүлүк принциптерине негизделген. Мугалимдин жөндөмдөрүн жана көндүмдөрүн башкаруу билим берүү мектебинин негизги предметин катары — аракеттерди толук ачып берүү үчүн колдон келген баарын жасайт.

5.3.2 Мектепте баарлашуу маданияты өз ара урматтоо, кайрымдуулук жана Жалпы тилди таба билүү менен чагылдырылат,

5.3.3 Мектептин ар түрдүүлүгүнүн администрациясы саясий, диний, философиялык көз караштарга, табитке жана көз карашка жол берет, пикир алмашууга шарт түзөт, бир пикирге келип, жалпы тил табууга мүмкүнчүлүк түзүлөт. Мугалимдердин ар кандай статустары жана

алардын милдетгери бардык мугалимдерге бирдей негизде өз пикирин билдирүүгө жана алардын ишенимин короого тоскоол болбошу керек.

5.3.4 Администрация мугалимдерди ишеними үчүн же жеке жаккан — жактырбаганы үчүн кодулай албайт, көз жаздымда калтырбайт же куугунтуктай албайт, администрацияны ар бир мугалим менен болгон мамилеси теңдикке негизделген.

5.3.5 Администрация мугалим жөнүндө анын жеке эмгек милдеттерин аткарууга байланышпаган маалыматты талап кыла албайт, же чогулта албайт.

5.3.6 Педагогикалык кызматкер администрация тарабынан кубаттоого укуктуу.

5.3.7 Мугалимдин демилгеси кубатталат.

5.3.8 Мугалимдер жамааты учун маанилүү болгон чечимдер ачыктык жана биргелешип катышуу принциптеринин негизинде кабыл алынат.

5.3.9 Мугалимдер администрациядан мектептин иштешине байланыштуу маалыматтарды алууга укуктуу. Мугалимдин карьерасына жана анын ишинин сапатына таасир этиши мүмкүн болгон маалыматы администрация жашырууга же бир тараптуу бурмалоого укугу жок.

5.3.10 Мектеп мугалимдери баш ийүүчүлүктү сактоо менен администрацияны сыйлашат, эгерде администрация менен карама — каршылык келип чыкса, аны этикалык нормаларга ылайык чечүүгө аракет кылышат.

4. Мугалимдердин ата — энелери жана окуучулардын мыйзамдуу өкүлдөрү менен болгон мамилеси.

5.4.1 Мугалим ата — энелер же мыйзамдуу өкүлдөр жөнүндө балдардын айткан көз караштарын ачыкка чыгарбайт. Мындай ПИКИР экинчи тарапка айтылган пикирди мугалимге таншырган адамдын макулдугу менен гана берилиши мүмкүн.

5.4.2 Мугалимдер окуучулардын ата энелери менен урмат — сый жана жылуу мамиледе болууга тийиш, алар ата — энелер комитеттерин мугалимдер учун сый тамактарды, куттуктоолорду ж.б. уюштурууга УНДООГО укугу жок.

5.4.3 Мугалимдердин ата — энелер менен болгон мамилеси балдардын инсандыгы жана жетишкендиктерин баалоого таасирин тийгизиш керек.

5.4.4 Мугалимдердин окуучулар менен болгон мамилеси жана алардын баалары мектептин ата — энелери же мыйзамдуу өкүлдөрү тарабынан колдоого алынбайт.

5. Мугалимдер жамааты менен болгон байланыш.

5.5.1 Педагог бир гана мугалим эмес, ошондой эле эл агартуучу, маданий баалуулуктардын сактоочу, татыктуу билимдүү инсан.

5.5.2 Мугалим педагогикалык жааматтын баардык топторунун туура өз ара аркеттенишине салым кошууга аракет кылат. Жеке эле эмес өзүнүн жарандык милдетин аткарат жана коомдук турмушта дагы мугалим арыздашууга жана чыр — чатактардан, уруштардан алыс болот.

5.5.3 Мугалим жакшы түшүнөт жана өзүнүн жарандык милдетин, коомдук ролун аткарат.

5.5.4 Окутуучу билим берүү мекемесинде белгиленген расмий маалыматтарды берүү жана эл алдында чыгып суйлөө эрежелерин сактайт,

VI. Кодекстин жоболорун бузгандыгы учун жоопкерчилик.

6.1 Кодекс Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын негизинде ыктыярдуу кабыл алынган ченем болуп саналат.

6.2 Мугалимдин Кодекстин жоболорун аткаруусу анын кесиптик жүрүм — турумунун критерийлеринин бири болуп саналат.

6.3 Кодекстин жоболору боюнча мугалим коомдун, мугалимдердин кесиптик жааматынын жана езунун абийринин алдындагы жоопкерчиликти моралдык жактан бузат.

6.4 Кодекстин жоболорун бузуу моралдык айыпка жыгылат жана мыйзамда каралган учурларда, мыйзамдуу жоопкерчилик чарасын колдонууга алып келиши мүмкүн.

6.5 Педагог тарабынан Кодексте каралган педагогикалык этиканын мугалимдин кесиптик жүрүм — турум эрежелерин жана принциптерин бузган фактылар уюм тарабынан билим берүү деңгээлинде каралышы мүмкүн.

6.6 Педагогикалык кесиптик этика ушул жергиликтүү актынын жогоруда аталган бөлүмдөрүнөн жана пункттарын ишке ашыруу, билим берүү мекемелериндеги билим берүү процессинин, эмгек укуктук мамилелерин, мыйзам ченемдерине ылайык, коллективдеги социалдык — психологиялык жана моралдык — психологиялык климатты жакшыртууга билим берүү мекемесине шайкештиги.